

Biuletenio tematika ir tema

Kinija ir Rytų Azijos regionas: tarptautiniai santykiai, politika ir ekonomika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Europos Sąjungos ir Kinijos santykių perspektyvos

Esminiai žodžiai

Europos Sąjunga, Kinija, tarptautiniai santykiai, tarptautinė prekyba, konkurencija, Europos žaliasis kursas, ES ir Kinijos strateginė perspektyva, rizikos mažinimas, atsisiejimas

Serija ir registracijos numeris

ZE-2025-1 ir ZE-2025-2

Leidimo data

2025-03-26

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

Analitinė apžvalga Kita

Šaltiniai: kategorijos

- Teisės aktai Politinė komunikacija
- Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
- Žiniasklaidos turinys Socialinių tinklų turinys
- Statistiniai duomenys Mokslo darbai
- Metainformaciniai produktai
- Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2017 01 01 -
2025 02 28

Šaltiniai: kalbos

- Lietuvių k. Lenkų k.
- Anglų k. Kitos ES kalbos
- Rusų k. Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Europos Sąjungos ir Kinijos santykių perspektyvos* (ZE-2025-1 ir ZE-2025-2). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šiame analitiniame darbe:

- apžvelgiama 2019 m. Europos Sąjungos ir Kinijos strateginės perspektyvos koncepcija ir tolimesnių abipusių santykių eiga;
- nušviečiamos aplinkybės, lėmusios didesnę Europos Sąjungos ekonominę priklausomybę nuo Kinijos, atkreipiant dėmesį į Europos Sąjungos vykdomos žaliojo kurso politikos plotmę;
- aptariami naujosios Europos Sąjungos rizikos mažinimo politikos Kinijos atžvilgiu aspektai;
- pateikiama įžvalga ir apibendrinimų.

1. Įžanga

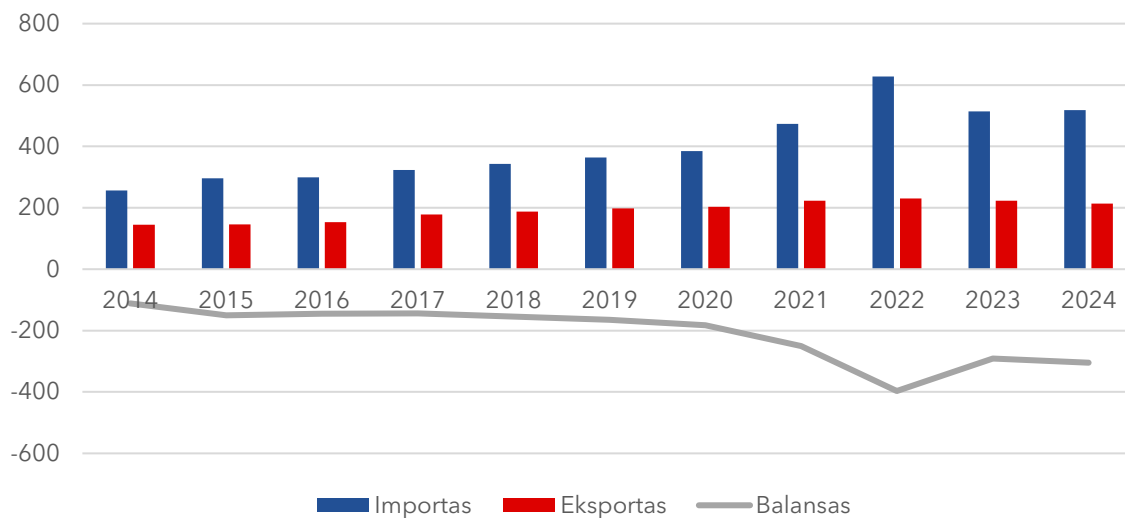
1975-aisiais Europos ekonominei bendrijai užmezgus diplomatinius ryšius su Kinijos Liaudies Respublika (KLR), santykiai su šia valstybe iš esmės vystėsi stabiliai, nors ir pasitaikydavo nedidelių „krestelėjimų“.

Daugiausia dėmesio skirta prekybai ir ekonominiam bendradarbiavimui.¹

¹ Brizna, A., Berzina-Cerenkova, U. A., Le Corre, P., Seaman, J., Turcsanyi, R., Vladisavljev, S. (2024). EU-China relations: De-risking or de-coupling - the future of the EU strategy towards China. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754446/EXPO_STU\(2024\)754446_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754446/EXPO_STU(2024)754446_EN.pdf)

Šiuo metu Kinija yra viena svarbiausių Europos Sąjungos (ES) prekybos partnerių – pagal prekių importą ir eksportą KLR užimą antrą vietą po Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV). Abipusės ES ir Kinijos prekybos apimtis 2023 m. buvo 14 proc. mažesnė nei 2022 m. ir siekė 739 mlrd. eurų, o 2024 m. šis rodiklis dar smuktelėjo iki 731,1 mlrd. eurų. Kaip matyti iš 1 grafiko, ES ir Kinijos prekybos balansas nuolat palankesnis Kinijai. Pavyzdžiui, „Statistos“ duomenimis, 2024 m. ES eksportas į Kiniją sudarė 213,3 mlrd. eurų, o importas iš tos pačios šalies – 517,8 mlrd. eurų, taigi ES prekybos su kiniais balanso deficitas pernai siekė 304,5 mlrd. eurų.^{2,3}

1 grafikas. ES prekybos su Kinija balansas 2014–2024 m. (mlrd. eurų).
© (duomenys) „Statista“, 2025 m.⁴ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

Nepaisant itin glaudaus ir reikšmingo ekonominio bendradarbiavimo, ES nėra patenkinta protekcionistinėmis ekonominėmis bei geopolitinėmis Kinijos praktikomis. Maždaug 2017 m. tarp abiejų tarptautinių partnerių prasidėjusių įtampų augina visas spektras klausimų, tarp kurių – ribotas ES prekių pateikimas į Kinijos rinką, susirūpinimas dėl 5G technologijų saugumo, Pekino kariniai grasinimai Taiwanui, žmogaus teisių klausimai Kinijoje, ypač Sindziange, Tibete ir Honkonge, taip pat Kinijos pozicija dėl Rusijos invazijos į Ukrainą.⁵

Atsižvelgdama į esamą kontekstą, ES ėmė vystyti priemones bei mechanizmus, idant apsaugotų savo strateginę infrastruktūrą, ekonominius bei prekybinius interesus. ES ir Kinijos santykiams išliekant

² Europos Komisija. (2023). EU trade relations with China. Facts, figures and latest developments. Prieiga per internetą: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china_en#:~:text=Facts%2C%20figures%20and%20latest%20developments.&text=China%20is%20the%20EU's%20second,and%20the%20biggest%20for%20imports

³ Statista. (2025). Trade balance of the European Union with China from 2014 to 2024. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/statistics/257155/eu-trade-with-china/>

⁴ Ten pat.

⁵ Žr. 1 šaltinį.

problematiškiems, ankstesnius siekius palaikyti kuo tvirtesnius ekonominius ryšius pakeitė nerimas dėl pernelyg didelės priklausomybės nuo Kinijos ir noras sumažinti ekonominę riziką.⁶

Toliau apžvalgoje aptariami Europos Sąjungos ir Kinijos santykių aspektai, ypatingą dėmesį skiriant ES ir Kinijos strateginės perspektyvos ir rizikų mažinimo koncepcijoms.

2. ES ir Kinijos strateginė perspektyva ir santykiai su Kinija

2019 metų kovą paskelbtu Europos Komisijos komunikatu apie ES ir Kinijos strateginę perspektyvą⁷ pristatytas naujas, ryžtingesnis Bendrijos politikos Kinijos atžvilgiu kursas. Šis dokumentas žymi paradigmą ES ir Kinijos santykių lūžį, suvokiant, kad juose pasikeitė galimybių ir iššūkių pusiausvyra. Komunikate konstatuojama, kad per dešimtmetį Kinijos ekonominė galia, technologiniai pajėgumai bei politinė įtaka išaugo precedento neturinčiu mastu ir greičiu, ir tai rodo jos užmojų tapti pasauline supervalstybe. Todėl ji nebegali būti laikoma besivystančia šalimi. **Į Kiniją imta žvelgti ne tik kaip į bendradarbiavimo ir derybų svarbiais globaliais klausimais, pavyzdžiui, klimato kaitos, partnerę, bet ir kaip į konkurentę technologijų ir ekonomikos srityje bei sistemine varžovę, turinčią savitą vertybių rinkinį, reikšmingai besiskiriantį nuo Europos demokratinio modelio.**

Daugumos suinteresuotų šalių požiūriu, tai buvo „lanksti koncepcija“, leidžianti aprėpti 27 valstybių narių ir Kinijos santykius.⁸

Strateginėje perspektyvoje suformuluotos trys pagrindinės tarpusavio **santykių plėtojimo kryptys:**

- ES santykių su Kinija stiprinimas, remiantis aiškiai apibrėžtais interesais ir principais;
- labiau subalansuotų abipusių ekonominius santykius reguliuojančių sąlygų skatinimas;
- ES prisitaikymas prie kintančios ekonominės realybės stiprinant vidaus politiką ir pramonės bazę.⁹

Dauguma ES valstybių šią trinarę Kinijos kaip „partnerės“, „konkurentės“ bei „sistemines varžovės“ koncepciją priėmė ir integravo į nacionalines politikas. Anksčiau vyravęs požiūris, kad potencialios ekonominės galimybės, kurias teikia bendradarbiavimas su Kinija, gerokai nusveria bet kokius probleminius aspektus, pakito – **ekonominės galimybės neakcentuojamos, o į Kiniją žiūrima kaip į ekonominę konkurentę.**¹⁰ Kinijos klausimas tapo ne vien tik užsienio politikos, bet ir vidaus problema, kelianti grėsmių ES klestėjimui bei saugumui.¹¹

Strateginė perspektyva – vienas reikšmingesnių bandymų ES politiką unifikuoti ir pristatyti vieningesnį bei labiau koordinuotą politikos frontą. Imtasi įgyvendinti konkrečias priemones, skirtas sumažinti rizikas,

⁶ Žr. 1 šaltinį.

⁷ Europos Komisija. (2019 m. kovo 12 d.). Bendras Komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai Ir Tarybai. ES ir Kinija. Strateginė perspektyva. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005>

⁸ Žr. 1 šaltinį.

⁹ Žr. 7 šaltinį.

¹⁰ Žr. 1 šaltinį.

¹¹ Garcia-Herrero, A., Vasselier, A. (2024 m. rugsėjo 31 d.). Updating the EU strategy on China: co-existence while de-risking through partnerships. Prieiga per internetą: <https://meric.org/sites/default/files/2024-11/download.pdf>

kylančias iš Kinijos. Pavyzdžiui, įdiegta tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo sistema (angl. *Foreign Direct Investment Screening Mechanism*), sukurta tarptautinių viešųjų pirkimų priemonė (angl. *International Procurement Instrument*), startavo kovos su ekonomine prievarta priemonė (angl. *Anti-Coercion Instrument*). Kartu ES narės sukūrė gana nuoseklią politikos sistemą, orientuotą į Europos ekonomikos apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos ir kitų su Kinijos plėtra susijusių pavojų. Kai kurios specifinės priemonės pritaikytos glaudžiai tarpusavyje susijusioms ekonomikos ir saugumo sritims. Šiuo požiūriu galima išskirti Europos lustų aktą (angl. *European Chips Act*) ir Europos svarbiausiųjų žaliavų aktą (angl. *European Critical Raw Materials Act*).¹²

Nepaisant šių priemonių, bendradarbiavimą su Kinija komplikuoja ES politinės sistemos specifika, skirtingų šalių narių interesų derinimo iššūkiai bei sunkumai priimant vienbalsius sprendimus. Kritikai jau anksčiau buvo perspėję, kad Kinija mezga santykius su atskiromis Bendrijos šalimis, idant susitartų dėl sau palankių sąlygų, kurių negali išsireikalauti iš bendrų ES institucijų. Kinija sėkmingai naudojosi ES vidiniais nesutarimais ir kai kurių bloko narių, susiviliojusių Pekino siūlomomis investicijomis, polinkiu koreguoti politiką Kinijos atžvilgiu.¹³ Pavyzdžiui, 2017 metų birželį Graikija blokavo bendrą ES rezoliuciją dėl žmogaus teisių Kinijoje, o tų pačių metų kovą Vengrija nesutiko būti įtraukta tarp ES laišką, kuriuo išreikštas susirūpinimas dėl Kinijoje neteisėtai sulaikytų ir kankinamų advokatų, pasirašiusių šalių. Neatsitiktinai tais metais tiek Vengrija, tiek Graikija sulaukė stambių Kinijos investicijų.¹⁴

ES ir Kinijos priešpriešos periodiškai kyla dėl vertybinių ir su universalomis žmogaus teisėmis susijusių nesuderinamumų. 2019 m. nutekinti Kinijos Vyriausybės dokumentai atskleidė žmogaus teisių pažeidimus Sindziango provincijoje. Išaiškėjo KLR užmojai sulaikyti ir priverstinio darbo stovyklose „perauklėti“ mažiausiai milijoną Kinijos musulmonų. Pasirodžius pranešimams apie masinius įkalinimus be teismo, Pekinas iš pradžių neigė sulaikymo centrų, kuriuose kalinami daugiausia uigūrai ir kitų etninių mažumų atstovai, egzistavimą. Vėliau, prispausta nenuginčijamų įrodymų, tokių, kaip palydovinės nuotraukos ir buvusių kalinių bei jų giminaičių liudijimai, Kinijos valdžia ėmė tvirtinti, kad šie centrai skirti savanoriškam „profesiniam mokymui“. Nutekintų dokumentų turinys akivaizdžiai patvirtino, kad didelio masto stovyklos nuo pat pradžių buvo suplanuotos kaip indoktrinacijos centrai, kuriuose kalinių asmenų laisvė būtų suvaržyta kelių lygių apsaugos priemonėmis.¹⁵

Kilus šiam skandalui Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kuria išreiškė didelį susirūpinimą dėl vis stiprėjančio represinio režimo uigūrų ir kitų etninių mažumų atžvilgiu, griežtai pasmerkė šimtų tūkstančių uigūrų ir etninių kazachų siuntimą į vadinamąsias politinio perauklėjimo stovyklas remiantis prognozėmis grindžiama viešosios tvarkos palaikymo sistema, be kita ko, dėl kelionių į užsienį arba pripažinus

¹² Žr. 1 šaltinį.

¹³ Berkofsky, A. (2019 m. gruodis). China and the EU: "Strategic Partners" No More. Prieiga per internetą: <https://www.isdp.eu/publication/china-and-the-eu-strategic-partners-no-more/>

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ Graham-Harrison, E., Garside, J. (2019 m. lapkričio 19 d.). 'Allow no escapes': leak exposes reality of China's vast prison camp network. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/24/china-cables-leak-no-escapes-reality-china-uighur-prison-camp>

pernelyg didelį pamaldumą. Rezoliucijoje Kinijos valdžia raginama pateikti informaciją apie sulaikytų asmenų buvimo vietą ir sveikatos būklę, taip pat nedelsiant nutraukti savavališką uigūrų ir kazachų mažumų atstovų sulaikymą nepateikus kaltinimų, be teismo ar nuosprendžio už nusikalstamą veiką, uždaryti visas stovyklas ir sulaikymo centrus bei nedelsiant ir besąlygiškai paleisti sulaikytuosius.¹⁶

Vis dėlto, dėl padėties Sindziango provincijoje Kinijai tepritaikytos minimalios sankcijos. 2021 m. Bendrija sankcionavo keturis Kinijos Vyriausybės pareigūnus, tiesiogiai prisidėjusius prie uigūrų ir kitų etninių mažumų represavimo. ES įšaldė Bendrijoje esantį į sąrašą įtrauktų asmenų turtą ir uždraudė jiems keliauti Bendrijoje, taip pat nurodė ES fiziniams ir juridiniams asmenims nebeteikti sankcionuotiesiems finansinių paslaugų.¹⁷ Kinijos užsienio reikalų ministras Wang Yi tokį ES žingsnį pavadino didele diplomatine klaida, turėsiama neigiamų pasekmių abipusiems santykiams, ir paragino laikytis nesikišimo į valstybių vidaus reikalus principo. Savo ruožtu kinai įvedė atsakomąsias sankcijas dešimčiai ES pareigūnų.¹⁸

Ir ES bendradarbiavimas su Kinija saugumo bei prekybos susitarimų srityse pastaraisiais metais pasidarė komplikuoatas, neduodantis apčiuopiamų rezultatų. Pavyzdžiui, kurį laiką aklovietėje atsidūręs vadinamasis ES ir Kinijos aukšto lygio strateginis dialogas saugumo klausimais, nors Kinijos užsienio reikalų ministerijos tinklapyje 2023 m. spalio 13 d. cituojami Wang Yi žodžiai, kad per 12-ąjį Kinijos ir ES aukšto lygio strateginio dialogo raundą pasiektas konsensusas. Esą abi pusės sutarė, kad turėtų stiprinti dialogą ir bendradarbiavimą bei priešintis konfrontacijai tarp blokų. Ministerijos pranešime pažymima, kad sukanka 20 metų nuo Kinijos ir ES visapusės strateginės partnerystės užmezgimo, kad du dešimtmečius trunkanti kelionė įrodo, jog tarp Kinijos ir ES nesama fundamentalių interesų konflikto ir kad abi šalys visų pirma yra puikiai sutariančios partnerės, turinčios mažai skirtumų.¹⁹

Politologo Axelio Berkofsky'io teigimu, Pekinas niekam neleidžia daryti to, ką laiko kišimusi į Kinijos vidaus ir užsienio politiką. **Saugumo dialogą su ES galima apibūdinti kaip tiesiog paviršutinišką bendradarbiavimą, kurį Pekinas sutiko palaikyti kaip paslaugą ES.** Vargu ar kuris nors politikos formuotojas Bendrijoje tikrai tiki, kad ES per diplomatinį dialogą ar kitokią sąveiką daro įtaką Kinijos regioninei ir užsienio saugumo politikai. Anot politologo, kaskart Briuseliui išreiškus kritiką dėl Kinijos vykdomos užsienio ir saugumo politikos, pvz., dėl klausimų, susijusių su Taivanu ar teritorinėmis pretenzijomis ir plėtra Rytų bei Pietų Kinijos jūrose, Pekinas atmeta tokią nuomonę kaip nepageidaujamą kišimąsi į Kinijos vidaus reikalus.²⁰

¹⁶ Europos Parlamentas. (2019 m. gruodžio 19 d.). European Parliament resolution of 19 December 2019 on the situation of the Uyghurs in China (China Cables). Nr. RC-B9-0246/2019. Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0110_EN.html

¹⁷ Barigazzi, J., Lau, S. (2021 m. kovo 22 d.). EU imposes sanctions on four Chinese officials. Prieiga per internetą: <https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials/>

¹⁸ Gallemi, J. (2021 m. lapkričio 23 d.). The EU and China: Two competing perspectives on the future of human rights. Prieiga per internetą: https://en.unav.edu/web/global-affairs/the-eu-and-china-two-competing-perspectives-on-the-future-of-human-rights#_ftn36

¹⁹ Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China. (2023 m. spalio 13 d.). Wang Yi: China and the EU are Partners First and Foremost, with Far More Consensus Than Differences. Prieiga per internetą:

https://www.mfa.gov.cn/eng/wjbxhd/202311/t20231110_11178457.html

²⁰ Žr. 13 šaltinį.

Ne ką geriau reikalai klostosi ir sprendžiant ES bei Kinijos ekonominio bendradarbiavimo klausimus. 2020 metų gruodį pasiektas nuo 2014 m. rengtas ambicingas visapusiškas susitarimas dėl investicijų (angl. *EU-China Comprehensive Agreement on Investment*), kurio esmę sudarė trys pagrindiniai siekiai – atverti rinkas, suvienodinti konkurencines sąlygas ir skatinti tvarų vystymąsi. Visgi 2021 m. Europos Parlamentas šio susitarimo ratifikavimą suspendavo. Skelbiant apie pagaliau pasiektą susitarimą, tarp ES ir Kinijos buvo susiklostę visiškai kitokie santykiai nei derybų pradžioje prieš 7 metus – dabar Pekinas įvairiomis naujomis reguliavimo priemonėmis varžė demokratines laisves Honkonge, ėmė aiškėti netoleruotino elgesio uigūrų atžvilgiu pobūdis ir mastas, socialiniuose tinkluose ir kai kuriose Europos šalyse ramybę drumstė vadinamoji vilkų karių diplomatija. Be to, 2020-iais Europos žemyne išplitus koronavirusui, Kinija neblogai pasipelnė tiekdamas europiečiams asmenines apsaugos priemones, taip pat susikrovė ideologinį kapitalą skleisdama dezinformaciją apie viruso kilmę ir akcentuodama tragedijas bei siekdama įteigti, esą Vakarai skęsta chaosu ir žlunga.²¹ Komentuodamas investicijų susitarimo sustabdymą, tuometinis Europos Komisijos vicepirmininkas Valdis Dombrovskis teigė, kad, esant dabartinei padėčiai, kai ES taiko sankcijas Kinijai, o ši taiko atsakomąsias sankcijas, įskaitant sankcijas Europos Parlamento nariams, akivaizdu, kad situacija nėra palanki ratifikuoti susitarimą.²²

Performuoti komplikuočius abipusius santykius sudėtinga ir dėl pačioje ES ir Kinijos strateginės perspektyvos koncepcijoje žiojinčių rimtų spragų. Europos Parlamento užsakymu 2024 m. specialią studiją atlikusių analitikų teigimu, **nors 2019 m. komunikate pasiūlyta 10 santykių su Kinija vystymo veiksmų, dokumento strategija laikyti negalima, nes jame neformuluojama jokia ilgalaikė vizija, taip pat nenurodyti žingsniai ilgalaikiams tikslams pasiekti. Įvardytos konkrečios priemonės yra tik reakcingo, gynybinio pobūdžio teiginiai – gairės, kurios galbūt galėjo būti naudingos sudarant vidutinės trukmės santykių plėtojimo planą.** Taigi, ES turėtų nusistatyti bendrą santykių su Kinija viziją ir aiškiai apibrėžti, ko nori iš šios Azijos valstybės. Remdamasi tokiu matymu, ES galėtų žengti kitą svarbų žingsnį – pasirengti išsamią ilgalaikę santykių su Kinija strategiją, kurioje būtų numatyti galutiniai tikslai, pagrindiniai principai ir nuoseklus veiksmų planas, į kurį būtų integruotos ir reikalingos „gynybinės“ ar „puolamosios“ priemonės.²³

Apskritai „sisteminės varžovės“ dėmuo ES santykiuose su Kinija yra faktorius, iš esmės trukdantis išvystyti darnesnį abiejų pusių bendradarbiavimą. ES ir Kinijos strateginės perspektyvos dokumente pristatyta partnerės, konkurentės ir sisteminės varžovės koncepcija tėra aprašomasis fakto teiginys. Nors dokumente išdėstyti postulatai suteikė impulsą tam tikrų, daugiausia – gynybinio pobūdžio – priemonių plėtojimui, abipusių santykių vizijos ir ilgalaikių tikslų jame nėra. Bendradarbiaudamas su Kinija ES blokas ir toliau išlieka susiskaldęs bei pažeidžiamas. Kaip atskleidžiama kitame skyriuje, per pastaruosius keletą metų Bendrijos ekonominė priklausomybė nuo KLR tik dar labiau išaugo.

²¹ McElwee, L. (2023 m. kovo 20 d.). The Rise and Demise of the EU-China Investment Agreement: Takeaways for the Future of German Debate on China. Prieiga per internetą: <https://www.csis.org/analysis/rise-and-demise-eu-china-investment-agreement-takeaways-future-german-debate-china>

²² Ni, V. (2021 m. balandžio 4 d.). EU efforts to ratify China investment deal 'suspended' after sanctions. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/world/2021/may/04/eu-suspends-ratification-of-china-investment-deal-after-sanctions>

²³ Žr. 1 šaltinį.

3. ES žaliasis kursas ir auganti ekonominė priklausomybė nuo Kinijos

2019 m. pristatytas Europos žaliasis kursas yra ES augimo ir vystymosi strategija, kuria siekiama visapusiško perėjimo prie ekologijos. Žaliojo kurso tikslas – iki 2050 m. pasiekti ES neutralumą klimatui. Iniciatyvoje pabrėžiama, kad visos politikos sritys turi prisidėti prie kovos su klimato kaita. Pagal strategiją remiamas tvarumą skatinančių priemonių diegimas visuose ekonomikos sektoriuose, įskaitant energetiką, transportą, pramonę, žemės ūkį bei finansus.²⁴

Glaudi ES integracija į globalią ekonomiką ir tai, kad jos gerovė itin priklauso nuo pasaulinės prekybos reiška, kad Bendrija turi mažiau galimybių izoliuotis ar laikytis protekcionistinio požiūrio. **Šiame kontekste išryškėja Kinijos, kaip ypatingai svarbios partnerės, veiksnys. Perteklinis Kinijos pramonės pajėgumas (angl. *overcapacity*) riboja ir ateityje toliau mažins svarbių ES ekonomikos sektorių konkurencingumą. Kinijos dominavimas žaliųjų technologijų tiekimo grandinėje reiškia, kad Pekino priimami sprendimai turi įtakos ES gebėjimui tęsti energetikos pertvarką.** Be to, teisiniai įsipareigojimai ir visuomenės spaudimas spręsti klimato krizės problemą ES yra stipresni nei JAV ar Kinijoje, ir todėl Bendrijos politikos formuotojams sunkiau nukrypti nuo kovos su klimato kaita veiksmų.²⁵

Kinai užsitikrino tvirtas pozicijas tiek tradiciniuose ekonomikos sektoriuose, tiek besiformuojančiose su ekologija susijusiose pramonės šakose. Kinijos vadovybė kaip pagrindinį šalies ekonomikos augimo variklį įvardijo „naująjį trejetuką“ – saulės elementų, ličio jonų akumuliatorių ir elektrinių transporto priemonių gamybą (palyginimui, „senąjį trejetuką“ sudarė buitinė technika, baldai ir drabužiai). Šiose srityse Kinija smarkiai išplėtojo savo pramonės pajėgumus. **Toks proveržis kelia pavojų ES ekonomikos konkurencingumui, nacionaliniam bei energetiniam saugumui, taip pat kovos su klimato kaita tikslams.**²⁶

Kinijai milžinišką konkurencinį pranašumą suteikia tai, kad Pekinas kontroliuoja pasaulinę retųjų žemės metalų išgavimo ir perdirbimo rinką. JAV Brukingso instituto duomenimis, Kinija išgauna apie 60 proc. pasaulio retųjų žemės metalų, o perdirba 85 proc. Esama šaltinių, kuriuose nurodomos dar didesnės apimtys. Pažymėtina, kad šie metalai būtini beveik visoms šiuolaikinėms technologijoms – išmaniesiems telefonams, elektromobiliams, vėjo turbinoms, tarpžemyninėms raketoms ir t. t. Kinams monopolį retųjų žemės metalų rinkoje susikurti padėjo tai, kad jiems, skirtingai nei išsivysčiusiems Vakarų

²⁴ Europos Vadovų Taryba. (n. d.). European Green Deal. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>

²⁵ Lipke, A., Oertel, J., O'Sullivan, D. (2024 m. gegužės 29 d.). Trust and trade-offs: How to manage Europe's green technology dependence on China. Prieiga per internetą: https://ecfr.eu/publication/trust-and-trade-offs-how-to-manage-europes-green-technology-dependence-on-china/?fbclid=IwY2xjawH9qhhlleHRuA2FlbQlxMAABHYB_F7pLxf55B2sMJAq7n8mH3R8AdVQsTL8NOs-JAEcENcjsxa2c3Isb-Q_aem_rYzkkJBind354NOREy_z5Q

²⁶ Ten pat.

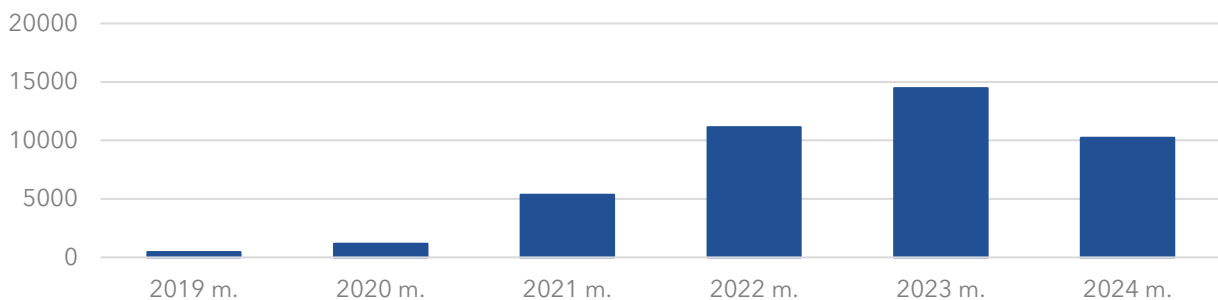
šalims, mažiau rūpėjo aplinkosaugos klausimai, sietini su minėtų naudingųjų išteklių išgavimu ir perdirbimu.²⁷

Fotovoltinių saulės elektrinių pramonės sektoriuje, kuriame kažkada pirmavo ES įmonės, Kinija šiuo metu neturi sau lygių pagal gamybos spartą, mastą bei prieinamas kainas. Baterijų pramonėje kinų įmonės dominuoja dėl prieigos prie retųjų žemės metalų išteklių, galimybės veiksmingai apsirūpinti šiomis žaliavomis ir išplėtotų gamybos pajėgumų. Pastaruoju metu elektromobilių pramonei tapus naujausiu ir kontroversišiausiu „žaliosios“ ekonomikos mūšio lauku, Kinijos gamintojai pradėjo intensyviai veržtis į Europos rinką.²⁸

2024 m. spalio 4 d. ES patvirtino didelius importo maito tarifus kiniškoms elektrinėms transporto priemonėms. Šis žingsnis žengtas po to, kai istoriškai išaugęs elektromobilių importas iš Kinijos paskatino Europos Komisiją atlikti išsamų tyrimą, kurio metu nustatyta, kad valstybė subsidijuoja savo elektromobilių pramonę ir taip iškraipo rinką pažeisdama sąžiningos konkurencijos principus. **Europos Komisija nustatė, kad Kinijoje pagamintų elektromobilių (įskaitant užsienio prekės ženklus, tokius kaip „Tesla“) rinkos dalis išsipūtė nuo 3,5 proc. 2020 m. iki 27,2 proc. 2024 m., o elektromobilių pardavimuose ES kiniškų prekės ženklų dalis išaugo nuo 1,9 proc. iki 14,1 proc.** Tai ypač reikšmingas faktas atsižvelgiant į tai, kad Bendrija ilgą laiką buvo svarbi automobilių eksportuotoja į Kiniją, o pastaraisiais metais įvykęs pokytis aptirpdė vieną iš kelių prekybos su kinais sričių, kurioje ES prekybos balansas išties teigiamas.²⁹

2 grafikas. Kinijos elektromobilių eksportas į ES 2019–2024 m., mln. JAV dolerių.*

© (duomenys) Center for Strategic and International Studies, 2024 m.³⁰ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

*2024 m. duomenys pateikti tik nuo sausio iki rugsėjo mėn.

Remdamasi svariais įrodymais ES parengė antisubsidines priemones, atitinkančias Pasaulio prekybos organizacijos taisykles. Skirtingiems gamintojams nustatyti skirtingi muitai, pvz., bendrovei BYD įvestas 17 proc. tarifas, „Geely“ – 18,8 proc., o valstybinei įmonei SAIC – 35,3 proc. Kitiems Kinijos elektromobilių

²⁷ Ezrati, M. (2023 m. gruodžio 11 d.). How Much Control Does China Have Over Rare Earth Elements? Prieiga per internetą: <https://www.forbes.com/sites/miltonezrati/2023/12/11/how-much-control-does-china-have-over-rare-earth-elements/>

²⁸ Žr. 25 šaltinį.

²⁹ Featherston, R. (2024 m. gruodžio 16 d.). Slamming the Brakes: The EU Votes to Impose Tariffs on Chinese EVs. Prieiga per internetą: <https://www.csis.org/blogs/trustee-china-hand/slamming-brakes-eu-votes-impose-tariffs-chinese-evs>

³⁰ Ten pat.

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina. Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / ZE / 2025-03-26 / Psl. 8 iš 18
© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

gamintojams, kurie bendradarbiavo su Briuseliu, taikomas 20,7 proc. maitas (šis tarifas galioja ir Kinijoje gaminamiems „Volkswagen“ bei BMW markės elektromobiliams), o „Tesla“ produkcija iš Kinijos apmokestinta 7,8 proc. maitu. Priemonės bus taikomos penkerius metus, nebent situacija pasikeistų radus abiem pusėms tinkamą sprendimą.³¹ Keli Kinijos elektromobilių gamintojai dėl įvestų maitų 2025 metų sausį kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą.³²

Balsavimas dėl tarifų Europos Parlamente toli gražu nebuvo vieningas – 5 iš 27 ES narių balsavo prieš, o 12 susilaikė.³³ Komisijos siūlymas dėl maitų tarifų galėjo būti sustabdytas tik tuo atveju, jei prieš jį būtų balsavusi vadinamoji kvalifikuota dauguma, t. y. 15 bloko valstybių, kurios atstovautų 65 proc. ES gyventojų.³⁴ Vokietija šiai iniciatyvai priešinosi bene labiausiai. Jos automobilių gamintojai itin kritiškai vertino tarifus, baimindamiesi atsakomųjų Kinijos importo maitų galingsiems benzininiams automobiliams. Vengrija, kurioje Kinija stato naujas elektra varomų transporto priemonių gamyklas, taip pat priešinosi tarifams, o štai Prancūzija juos tvirtai palaikė.³⁵

Pasitelkdama platų priemonių rinkinį Europos Komisija pradėjo tyrimus ir dėl kitose pramonės šakose Kinijos galimai taikomų nesąžiningų praktikų. **Viena svarbiausių naujų priemonių – 2022 m. priimtas užsienio subsidijų reglamentas (angl. *Foreign Subsidies Regulation*)**, leidžiantis Europos Komisijai tirti Europos Sąjungoje įgyvendinamus investicinius projektus, jei įtariama, kad prie jų galėjo prisidėti užsienio vyriausybės. **Taip siekiama apsaugoti ES įmones nuo konkurentų, kuriuos subsidijuoja užsienio valstybės. ES pastangos ypač sutelktos į „žaliąsias“ pramonės šakas.** Pagal naująjį reglamentą analizuotos Kinijos įmonių investicijos į saulės ir vėjo energetiką. Inicijuota nemažai tyrimų ir pagal kitas antisubsidines ir antidempingo priemones.³⁶ Pavyzdžiui, Europos Komisija pradėjo „LONGi Solar“ ir „Shanghai Electric“ patronuojamųjų įmonių tyrimą po to, kai šios pateikė pasiūlymus plėtoti saulės energijos parką Rumunijoje. Taip pat imtasi nagrinėti vėjo jėgainių parkų vystymo sąlygas Ispanijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje. Gavus skundą iš asociacijos „European Biodiesel Board“, pradėtas antidempingo tyrimas dėl iš Kinijos importuojamo biodyzelino.³⁷

Paastrėjus ES ir Kinijos prekybiniams santykiams, pirmoji suskubo aktyviai ginti savo ekonominius interesus, o antroji, kaip ir buvo galima tikėtis, ėmėsi atsakomųjų priemonių. Pekinas griežtai kritikavo jo atžvilgiu atliekamus tyrimus ir maitų padidinimą, vadindamas tai protekcionizmu ir nesąžiningais veiksmais. Kinijos prekybos ministerija savo ruožtu pradėjo antidempingo tyrimus dėl europietiško brendžio, kiaušienos ir pieno produktų eksporto. 2024 metų spalį ES patvirtinus maitus kiniškiems elektromobiliams, Kinija tą patį mėnesį paskelbė Prancūzijoje ir kitose ES šalyse pagamintam brendžiui taikysianti laikinus 30,6–39 proc. maitus.³⁸ Didžiausia prancūziško brendžio eksporto rinka yra JAV, o antroje vietoje – Kinija, į kurią eksportuojamas ketvirtadalis šios produkcijos. Prekinių kreditų rizikos valdymo įmonės „Coface“ analitikų nuomone, kainų padidėjimą dėl maitų prestižiniams spiritiniams gėrimams Kinijos vartotojai greičiausiai iš dalies absorbuotų ir pardavimai dėl to labai nenukentėtų, tačiau tai daug labiau paveiktų

³¹ Katanich, D. (2024 m. spalio 30 d.). European tariffs on Chinese electric vehicles: All you need to know. Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/business/2024/10/30/european-tariffs-on-chinese-electric-vehicles-all-you-need-to-know>

³² Blenkinsop, P. (2025 m. sausio 24 d.). Chinese EV makers file challenges to tariffs at EU court. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/chinese-ev-makers-file-challenges-tariffs-eu-court-2025-01-23/>

³³ China decries new EU tariffs on its electric vehicles. (2024 m. spalio 30 d.). Prieiga per internetą: <https://www.dw.com/en/china-decries-new-eu-tariffs-on-its-electric-vehicles/a-70637630>

³⁴ Vohra, A. (2024 m. rugsėjo 24 d.). EU divided over higher tariffs for Chinese EV imports. Prieiga per internetą: <https://www.dw.com/en/eu-divided-over-higher-tariffs-for-chinese-ev-imports/a-70250391>

³⁵ Žr. 33 šaltinį.

³⁶ Žr. 29 šaltinį.

³⁷ Ten pat.

³⁸ Žr. 31 šaltinį.

mažiau žinomų prekės ženklų brendžio pardavimą šalyje.³⁹ Europos Komisija laikosi pozicijos, kad Kinijos laikinosios antidempingo priemonės brendžiui neatitinka Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) taisyklių, nes valstybė neįrodė, nei kad jos brendžio pramonei gresia žala, nei kad yra priežastinis ryšys tarp tariamos žalos grėsmės ir brendžio importo iš ES. Be to, Kinija inicijavo bylą remdamasi nepakankamais įrodymais. Taigi Briuselis oficialiai užginčijo kinų įvestas laikinąsias antidempingo priemones ES brendžiui, prašydamas konsultacijų PPO.⁴⁰ 2025 metų sausį nesutarimus tarp abiejų partnerių papildė ES ieškinys PPO dėl Kinijos taisyklių, reglamentuojančių autoriinių atlyginimų už aukštųjų technologijų patentus dydžius – „Europos Komisija apkaltino Kiniją, kad ši, leisdama savo teismams nustatyti privalomus pasaulinius autoriinių atlyginimų tarifus, daro spaudimą novatoriškoms Europos aukštųjų technologijų bendrovėms“.⁴¹

Kinijos santykių su ES paaštrėjimo ir po to Pekino taikytų atsakomųjų veiksmų užuomazgas galima apčiuopti dar 2021 m., kai Vilniuje buvo atidaryta Taivano atstovybė. Kinai, bausdama Lietuvą už, jų požiūriu, tokį akiplėšišką sprendimą, ėmėsi eksporto blokavimo muitinės taktikos. Pekinas nesiryžo atvirai konfliktuoti su ES šalimi, todėl ėmėsi užslėptų priemonių, pavyzdžiui, pašalino Lietuvos pavadinimą iš savo muitinės sistemos. Tuo metu Kinija baiminosi, kad Vilniaus sprendimas dėl Taivano atstovybės atidarymo gali sukelti domino efektą visoje ES ir taip susilpninti nusistovėjusios „vienos Kinijos“ politikos *status quo*. Šis diplomatinis incidentas buvo grynai politinio pobūdžio, tačiau puikiai iliustravo Kinijos agresyvią laikyseną ir norą bei gebėjimą pasitelkti ekonominio šantažo priemones.⁴²

Kai kurie Kinijos automobilių gamintojai, siekdami išvengti muitų ir atsidurti arčiau pardavimo rinkos, ketina gaminti automobilius ES, pvz., bendrovė BYD stato gamyklą Vengrijoje, o „Chery“ gamins automobilius kartu su ispanais Katalonijos regione.⁴³ Dar vienas šalutinis muitų kiniškiems elektromobiliams padidrinimo efektas – Kinijos gaminamų hibridinių automobilių, kuriems minėti tarifai netaikomi, paklausos išaugimas. Kinai, tenkindami didėjančią įperkamus ir taupesnių hibridinių automobilių paklausą ES, gali nutraukti Europos ir Japonijos įmonių, gaminančių tokias transporto priemones, dominavimą. Pasak automobilių pramonės ir rinkų potencialą tiriančių Kinijos ekspertų, hibridinių transporto priemonių segmentas dar gali augti, nes Kinijos automobilių gamintojai į Europą pristato daugiau įperkamus modelių, patrauklių kainai jautriems pirkėjams. Didėjantis kiniškų hibridinių automobilių eksportas galėtų paskatinti intensyvų konkuravimą tokių transporto priemonių kainomis ES rinkoje, vis dėlto kai kurie ekspertai prognozuoja, kad Kinijos įmonės greičiausiai elgsis atsargiau, vengdamos išprovokuoti dar vieną importo muitų didinimą.⁴⁴

Abi pusės patvirtino, kad derybos vyks ir po muitų įvedimo,⁴⁵ tačiau ES ir Kinijos diplomatinės pastangos susitarti dėl palankesnių importo mokesčių kol kas ne itin sėkmingos. Tai, kad nepavyksta rasti išeities rodo, kaip sudėtinga spręsti problemas, susijusias su nesąžininga konkurencija, ir kartu išlaikyti itin svarbius ES ir Kinijos ekonominius santykius. Neatmestina, kad tarp abiejų partnerių didėjanti įtampa galiausiai gali peraugti į prekybinį karą.

³⁹ „Coface“: ES žemės ūkio produktų sektoriui gresia nuostoliai dėl prekybos karų su Kinija. (2024 m. lapkričio 27 d.). Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2424373/coface-es-zemes-ukio-produktu-sektoriui-gresia-nuostoliai-del-prekybos-karu-su-kinija?srsltid=AfmBOopkN45xxbNPNZNt4I_SJd29XZf-EjdF2Oz6q8COpQUiczC8w1zP

⁴⁰ Čekutis, R. (2024 m. lapkričio 25 d.). Tęsiasi ES ir Kinijos „brendžio karas“. Prieiga per internetą: <https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/tesiasi-es-ir-kinijos-brendzio-karas/>

⁴¹ Laukineitis, S. (2025 m. sausio 20 d.). ES ir Kinijos prekybos kare – nauji veiksmai. Prieiga per internetą: <https://kauno.diena.lt/naujienos/pasaulis/ekonomika-ir-politika/es-ir-kinijos-prekybos-kare-nauji-veiksmai-1208624>

⁴² Boruta, R., Pinelytė, E. (2023 m. gruodžio 29 d.). Kinijos ir Lietuvos santykiai: Atsargus bendradarbiavimas ir jo poveikis Kinijos rizikų mažinimui Europos Sąjungoje. Prieiga per internetą: <https://www.gssc.lt/publikacija/kinijos-ir-lietuvos-santykiai-atsargus-bendradarbiavimas-ir-jo-poveikis-kinijos-riziku-mazinimui-europos-sajungoje/>

⁴³ Žr. 31 šaltinį.

⁴⁴ China automakers pivot to hybrids for Europe to counter EV tariffs. (2024 m. gruodžio 5 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euractiv.com/section/eet/news/china-automakers-pivot-to-hybrids-for-europe-to-counter-ev-tariffs/>

⁴⁵ Blenkinsop, P. (2024 m. rugsėjo 30 d.). EU says it could continue China EV talks even after tariffs. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/eu-continue-china-electric-vehicle-talks-even-after-final-vote-say-sources-2024-09-30/>

Kalbant apie Europos žaliąsias tendencijas verta paminėti, kad anksčiau beveik vienareikšmiško palaikymo Briuselio koridoriuose sulaukdavusi žaliojo kurso politika pastaruoju metu susiduria ir su reikšminga kritika. Kai kurių europarlamentarų manymu, ES klimato politika turėtų būti „technologiskai neutrali“ – kurioms nors technologijoms neturėtų būti teikiama pirmenybė, pvz., šilumos siurbliai ir atsinaujinantieji energijos šaltiniai neturėtų būti prioretizuojami, atitinkamai, vandens šildytuvų ir branduolinės energetikos atžvilgiu, o tokios technologijos kaip vidaus degimo varikliai automobiliuose neturėtų būti uždraustos.⁴⁶ Itin svarbiu pokyčiu reikėtų laikyti naują ES ekonominę doktriną – 2025 metų sausį pristatytą Konkurencingumo kompasą (angl. *Competitiveness Compass*)⁴⁷, kuriuo akcentuojamas poreikis mažinti biurokratinį reguliavimą ir stiprinti konkurencingumą. Naujuoju dokumentu kovos su klimato kaita siekių neatsisakoma, tačiau Europos žaliąjį kursą gali tekti peržiūrėti ir koreguoti. Pripažindama itin aukštų energijos kainų problemą ES parengė Švarios pramonės kursą (angl. *Clean Industrial Deal*), kuriuo nustatomas konkurencingumu grindžiamas požiūris į taršos mažinimą, siekiama užtikrinti, kad ES būtų patraukli vieta gamybai, taip pat skatinti švarias technologijas bei naujus žiedinės ekonomikos modelius.⁴⁸

ES lyderiai jau seniai kalba apie Europos strateginio suvereniteto kūrimą ir iš tiesų imasi praktinių priemonių Bendrijai kaip geopolitiniam dariniui sustiprinti. Tačiau konkurencija tarp Kinijos ir Vakarų darosi vis aštresnė. **Europos žaliojo kurso politika ir siekis transformuoti pramonę bei ekonomiką vadovaujantis aplinkosaugos principais nulėmė, kad ekonominė, kartu ir technologinė, priklausomybė nuo Kinijos tik dar labiau išaugo.** Kinai, turėdami pasaulinį retųjų žemės metalų gavybos ir perdirdimo monopolį, išnaudodami pramoninį produkcijos gamybos pranašumą ir pasitelkdami privačių įmonių subsidijavimo schemas, ėmė dominuoti strateginėse „žaliosios“ pramonės srityse, nuo kurių ir priklauso ES žaliojo kurso ambicijų įgyvendinimo sėkmė.

4. ES rizikos mažinimo koncepcija ir Kinija

2023 m. kovo 30 d. Europos analitinių centrų „Mercator Institute for China Studies“ ir „European Policy Centre“ renginyje kalbėjusi Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen užsiminė apie rizikos mažinimo (angl. *de-risking*) koncepciją, kuria grindžiama tolimesnė ES ir Kinijos santykių raida. Ankstesniame skyriuje aptartas 2024 m. Europos Parlamento inicijuotas elektromobilių sektoriaus tyrimas buvo vienas pirmųjų ir ryškiausių šios strategijos praktinio įgyvendinimo pavyzdžių. Pasak von der Leyen, ES nori bendradarbiauti su savo partneriais tokiais globaliais klausimais kaip prekyba, finansai, klimatas, tvarus vystymasis ir sveikatos apauga. Tam būtina stiprinti institucijas ir sistemas, kuriose šalys galėtų konkuruoti, bendradarbiauti ir gauti naudos. Todėl gyvybiškai svarbu užtikrinti stabilią diplomatiją ir atvirą komunikavimą su Kinija. Europos Komisijos pirmininkės nuomone, atsisiesti nuo Kinijos nėra nei perspektyvu, nei Europai naudinga. Jos teigimu, santykiai tarp abiejų šalių nėra juodi ar balti, todėl ir ES atsakas neturėtų toks būti – **reikėtų sutelkti dėmesį į rizikos mažinimą, o ne atsisiejimą.**⁴⁹

Panašu, kad ES politikos formuotojai pasirinko **rizikos mažinimą kaip strateginį, nekonfliktinį būdą integruoti nacionalinio saugumo klausimus į ekonominę politiką.** Šis terminas reiškia rizikos

⁴⁶ Weis, Z. (2025 m. sausio 24 d.). EU's new economic vision is speaking to Green Deal critics. Prieiga per internetą: <https://www.politico.eu/article/eu-new-economic-vision-is-speaking-to-green-deal-critics-competitiveness-compass/>

⁴⁷ Europos Komisija. (2025 m. sausio 29 d.). An EU Compass to regain competitiveness and secure sustainable prosperity. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_339

⁴⁸ Europos Komisija. (2025 m. vasaris). Švarios pramonės kursas. Prieiga per internetą: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_lt

⁴⁹ Europos Komisija. (2023 m. kovo 23 d.). Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063

sumažinimą vengiant radikalių sprendimų bei padarinių ir tolimesnį bendradarbiavimą srityse, kurios laikomos mažiau rizikingomis. Ši koncepcija nuosaikesnė nei kita – daugiau JAV plėtojama – atsisiejimo (angl. *decouple*) idėja, reiškianti drastiškesnius pokyčius.⁵⁰

Nemažai rizikos mažinimo ir atsisiejimo koncepcijų tikslų sutampa, tačiau esama ir esminių skirtumų. „Atsisiejimas“ reiškia visišką ryšių tarp dviejų ar daugiau ekonomikų nutraukimą atsisakant esamų prekybos ir investicijų santykių bei tiekimo grandinių, užmezgant naujas ekonomines partnerystes kitur. „Rizikos mažinimas“ yra daugiau niuansų turintis laipsniškai įgyvendinamas požiūris, kurio laikantis dėmesys telkiamas į specifinės rizikos, susijusios su ekonominiais įsipareigojimais konkrečiai šaliai, mažinimą. Šiai praktikai būdingi sprendimai – tiekimo grandinių diversifikavimas, alternatyvių prekių ir paslaugų šaltinių paieška, priemonių, padedančių sušvelninti galimus trikdžius, diegimas.⁵¹

Tiek atsisiejimo, tiek rizikos mažinimo strategiją rinktis skatina noras sumažinti priklausomybę nuo vieno tiekėjo arba apsisaugoti nuo galimų ekonominių ar geopolitinių grėsmių. Tačiau, **skirtingai nei atsisiejimo atveju, pasirinkus rizikos mažinimo kelią siekiama tęsti pagrindines prekybos ir investavimo veiklas, tik pirmiausia norima pašalinti rizikos faktorius.**⁵²

ES rizikos mažinimo logika susideda iš trijų pagrindinių elementų:

- **ekonomikos apsaugos** derinant naujai kuriamas ir esamas priemones;
- **konkurencingumo skatinimo** stiprinant vidaus rinką, palaikant inovacijas ir plėtojant technologinius bei pramoninius pajėgumus;
- **bendradarbiavimo** su patikimais partneriais siekiant spręsti bendrus saugumo klausimus, įvairinti ir tobulinti prekybos susitarimus, stiprinti tarptautines taisykles ir institucijas, taip pat investuoti į tvarų vystymąsi.⁵³

ES rizikos mažinimas, kurį galima laikyti 2019 m. ES ir Kinijos santykių strateginės perspektyvos tęsia, Kinijoje sulaukia kritikos. KLR viešojoje erdvėje reiškiamos abejonės, ar „rizikos mažinimas“ esmingai skiriasi nuo „atsisiejimo“. Skeptiškai vertinamos ir ES pastangos bei pajėgumas veikti savarankiškai, o „rizikos mažinimas“ dažnai laikomas platesnių JAV užmojų suvaržyti Kinijos vystymąsi dalimi. Nuolat keliamas klausimas, kodėl Kinija laikoma „rizikinga“ Europos Sąjungai. Kaip žinia, priklausoma KLR žiniasklaida negali kritikuoti valdžios veiksmų, todėl į priežastis, kodėl Pekino politiką kitos šalys gali traktuoti kaip „rizikingą“, pernelyg nesigilinama. Kinijos viešojoje erdvėje aptarinėjant ES rizikos mažinimo koncepciją kaltė dėl besiklostančios situacijos tiesiog verčiama Vašingtonui ir, kiek mažiau, Briuseliui.⁵⁴

⁵⁰ Žr. 25 šaltinį.

⁵¹ Capri, A. (2023 m. gruodžio 12 d.). China decoupling versus de-risking: What's the difference? Prieiga per internetą: <https://www.hinrichfoundation.com/research/article/trade-and-geopolitics/china-decoupling-vs-de-risking/>

⁵² Ten pat.

⁵³ Hamilton, D., S. (2024 m. rugsėjo 3 d.). The EU has a playbook to de-risk from China. Is it working? Prieiga per internetą: <https://www.brookings.edu/articles/the-eu-has-a-playbook-to-de-risk-from-china-is-it-working/>

⁵⁴ Hompot, S. (2024 m. balandžio 22 d.). Decoupling or De-Risking? China's State Media Sees Little Difference. Prieiga per internetą: <https://www.eh4s.eu/publication/decoupling-or-de-risking-chinas-state-media-sees-little-difference>

Verta paminėti, kad **ES rizikos mažinimo idėja ir jos kontekste įgyvendinamos priemonės iš dalies yra atsakas į pačios Kinijos pradėtą vykdyti atsiejimo ir rizikos mažinimo politiką.** Pasak sinologės Jankos Oertel, „Kinijos Vyriausybė labai aiškiai reikalauja didinti kitų šalių priklausomybę nuo Kinijos ir mažinti savo [Kinijos] priklausomybę. To siekiama visomis priemonėmis, aiškiais ir mažiau aiškiais. Vokietija ir Europa turi tam pasiruošti. Kinija jau seniai praktikuoja rizikos mažinimą ir netgi skatina atsiejimą. Matome ir to rezultatus - Vokietijos eksporto apimtys su Kinija yra mažesnės nei importo. Mūsų priklausomybės nuo Kinijos išaugo, o Kinijos sumažėjo.“⁵⁵

Kai kurie ekspertai prieš metus akcentavo nematą ženklą, kad Kinija imtųsi rimtai spręsti Europos Sąjungai susirūpinimą keliančius ir mažinti riziką verčiančius klausimus. Tikėtina, kad KLR subsidijos ir toliau darys Europos rinką, o kiniška produkcija grasins nukonkuruoti ES prekes, nes Kinijai būtina kur nors realizuoti savo gamybos perteklių. Prognozuota, kad Pekinas padvigubins diplomatinės pastangas ir intensyviai platins pranešimus apie ES ir Kinijos ekonominio bendradarbiavimo teikiamą abipusę naudą, kartu išnaudodamas visas progas „varyti pleištus“ tarp valstybių narių. Kartu Kinija nesiliaus gilinti ES pramonei kylančias problemas toliau mažindama savo ekonomikos rizikas investicijomis į savarankiškas pažangiosiomis technologijomis grįstas gamybos ir tiekimo grandines.⁵⁶

5. Trys ES rizikos mažinimo koncepcijos elementai

Kaip minėta, ES parengtu rizikos mažinimo planu siekiama trijų pagrindinių uždavinių: apsaugoti Bendrijos ekonomiką nuo žalingo išorės poveikio, auginti savo konkurencingumą ir atsparumą bei plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, kuris leistų sustiprinti ES ūkį. Trumpiau tariant, rizikos mažinimo koncepcijos šūkis – apsauga, skatinimas, partnerystė. Toliau kiekvienas šių elementų aptariamas plačiau.

Ekonomikos apsauga. ES pareigūnams nerimaujant, kad dėl perteklinių Kinijos pramonės pajėgumų gali kilti pigaus, valstybės subsidijuojamo importo banga, kuri sudarytų grėsmę ES gamintojams, Europos Komisijos pirmininkė von der Leyen pagrasino visapusiškai panaudoti ES prekybos apsaugos priemones, jei KLR nesustabdys tokio eksporto. Kaip aptarta anksčiau, Europos Komisija kiniškiems elektromobiliams įvedė laikinus muitus, kurie gali tapti nuolatinais, jei Pekinas neras būdų, kaip išspręsti ES susirūpinimą keliančius klausimus. Kinijos atsakomieji veiksmai – „baudžiamieji“ tyrimai dėl ES alkoholio, pieno ir kiaulienos eksporto signalizuoja, kad Pekinas ne itin linkęs atsižvelgti į Briuselio poziciją.⁵⁷

⁵⁵ Banser, V. (2023 m. liepos 22 d.) Vokietija keičia savo strategiją dėl Kinijos: daryti brangu, nedaryti – dar brangiau. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/world/vokietija-keicia-savo-strategija-del-kinijos-daryti-brangu-nedaryti-dar-brangiau-94000567>

⁵⁶ Fleck, J., Lipsky, J., Shullman, D. O. (2024 m. balandžio 7 d.) Ursula von der Leyen set Europe's 'de-risking' in motion. What's the status one year later? Prieiga per internetą: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/ursula-von-der-leyen-set-europes-de-risking-in-motion-whats-the-status-one-year-later/>

⁵⁷ Ten pat.

Aptariant ES ekonominės apsaugos politikos praktinę išraišką galima paminėti, kad **taikomos priemonės yra dviejų lygmenų** – mechanizmai, priklausantys Europos Komisijos kompetencijai, t. y. susieti su bendromis prekybos apsaugos priemonėmis, ir valstybėms narėms, veikiančioms pagal atskirai nusistatytas tvarkas, siūlomos gairės bei pagalba. Kiekvienos šalies narės atveju gali kilti skirtingų iššūkių.⁵⁸

Pirmojo lygmens priemonių paketu siekiama atsverti rinkos deformacijas ir apskritai užtikrinti vienodas konkurencines sąlygas bei abipusę sąveiką. Antisubsidiniai ir antidempingo mechanizmai papildė „puolamųjų“ Bendrijos veiklų arsenalą. Šiuo atveju išimtinė kompetencija veikti priklauso ES institucijoms. Antrasis paketas apima Europos Komisijos rengiamas gaires, rekomendacijas, politikos koordinavimo mechanizmus ir kitas pagalbines priemones, kuriomis norima apsaugoti strategines ir ypatingos svarbos pramonės šakas bei infrastruktūrą nuo piktavališkos užsienio šalių įtakos. Šio lygmens priemonių pavyzdžiai – investicijų iš užsienio tikrinimo sistema, ES 5G tinklų saugumo įrankių rinkinys, skirtas telekomunikacijų saugumui ir atsparumui užtikrinti, rinkinys mokslinių tyrimų ir inovacijų sektoriaus apsaugai, kovos su ekonomine prievarta priemonė.⁵⁹

ES ekonomikos apsaugos darbotvarkės įgyvendinimą apsunkina tai, kad daugelis jautrių sektorių priklauso valstybių narių, o ne Europos Komisijos jurisdikcijai. Tokiu atveju ES gali teikti rekomendacijas, įvairią pagalbą, tarpinstitucinio koordinavimo paslaugas, bet neturi teisės priimti sprendimų.⁶⁰

Konkurencingumo skatinimas. Atsižvelgdama į pastarųjų metų pagrindinius išorinius sukrėtimus, tarp kurių – COVID-19 pandemija, Rusijos agresija prieš Ukrainą, JAV priimti infliacijos mažinimo bei lustų ir mokslų aktai, Bendrija suprato, kad Jungtinių Valstijų ir Kinijos subsidijos žaliųjų technologijų gamybai, taip pat puslaidininkių tiekimo grandinėms skatins tolesnę ES ekonominę priklausomybę. Tapo kritiškai svarbu sukurti veiksmingas paramos schemas atitinkamoms savo pramonės sritims. ES atsakas – Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktas (angl. *Net-Zero Industry Act*) bei jau minėti Europos lustų ir Europos svarbiausiųjų žaliavų aktai, **paspartinę Bendrijos viduje vystomų žaliųjų technologijų, puslaidininkių gamybos bei iškasenų gavybos ir perdirbimo projektų leidimų išdavimą ir palengvinę prieigą prie finansavimo.**⁶¹

Savo ruožtu daugelis ES narių inicijavo atskiras strategijas, skirtas moksliniams tyrimams, technologiniam konkurencingumui ir pramonės pajėgumams didinti. Įgyvendinant tokias priemones neišvengiamai kyla nemažai pavojų ir iššūkių. **Vienas esminių klausimų susijęs su valstybės vaidmeniu rinkoje, ypač – su valstybės pagalba siekiant strateginių politikos tikslų. Europos bendroji rinka buvo sukurta remiantis tvirta konkurencine politika ir valstybės kišimosi ribojimo principais. Taigi ES, siekdama**

---

⁵⁸ Žr. 1 šaltinį.

⁵⁹ Ten pat.

⁶⁰ Žr. 53 šaltinį.

⁶¹ Ten pat.

mažinti rizikas, turi rasti pusiausvyrą tarp konkurencingumo didinimo, nelygių konkurencinių sąlygų valdymo bei platesnio ekonominio protekcionizmo.⁶²

Bendradarbiavimas ir partnerysčių mezgimas. Trečiasis ES rizikos mažinimo koncepcijos ramstis – santykių su patikimais partneriais stiprinimas siekiant spręsti ekonominio saugumo problemas ir apskritai didinti atsparumą užsitikrinant tiekimo grandinių įvairovę.

ES pagerino ryšių koordinavimą su G7 partnerėmis, taip pat įsteigė ES ir JAV prekybos ir technologijų tarybą, kurios darbo sėkmė priklausys nuo santykių su JAV prezidentu Donaldu Trumpu. Panašiu formatu bendradarbiaujama ir su Indija. ES sustiprino bendradarbiavimą ir su Japonija pažangiųjų medžiagų srityje, kurioje abi pusės kartu gali susikurti konkurencinį pranašumą. Be to, ES pažadėjo sutelkti per 300 mlrd. JAV dolerių infrastruktūros projektams Afrikoje, Azijoje ir Lotynų Amerikoje. Taip pat pasirašyta keliolika naujų susitarimų dėl įvairių žaliavų tiekimo.⁶³

Itin svarbus prekybinis susitarimas pasiektas 2024 m. gruodžio 6 d. pasirašius sutartį tarp ES ir „Mercosur“ bloko šalių (Argentinos, Brazilijos, Paragvajaus, Urugvajaus ir Venesuelos regioninės muitų sąjungos). Šis susitarimas atveria galimybes gauti didelę abipusę naudą stiprinant bendradarbiavimą geopolitikos, ekonomikos, tvarumo ir saugumo srityse. Von der Leyen teigimu, tai abiem pusėms naudingas susitarimas, kuris bus naudingas tiek verslui, tiek vartotojams. Pasak Europos Komisijos pirmininkės, ES ir „Mercosur“ prekybos susitarimas yra didžiausias kada nors sudarytas susitarimas siekiant apsaugoti ES gaminamus maisto produktus ir gėrimus – dabar per 350 ES produktų yra apsaugoti geografinėmis nuorodomis. Be to, Europos sveikatos ir maisto standartai lieka nepakitę, „Mercosur“ eksportuotojai, norėdami patekti į ES rinką, turės griežtai laikytis šių standartų. Dėl šio susitarimo ES bendrovės kasmet sutaupys 4 mlrd. eurų eksporto muitų.⁶⁴

ES vykdoma naujų partnerysčių mezgimo ir senųjų stiprinimo politika tampa dar reikšmingesnė atsižvelgiant į neišvengiamą transatlantinių ryšių tarp JAV ir ES transformaciją į valdžią po pertraukos sugrįžus Jungtinių Valstijų prezidentui Trumpui. JAV analitinio centro CSIS ekspertų nuomone, Trumpo administracijos pastangos iš esmės pakeisti transatlantinius santykius ir perkelti Europai jos saugumo našta neturėtų reikšti transatlantinio aljanso pabaigos, tačiau kylančios įtampos gali eskaluoti konfliktus ir kitose politikos srityse, pavyzdžiui, prekybos, technologijų ir klimato kaitos.⁶⁵

Darniai veikianti globali institucinė sistema yra itin svarbus partnerysčių mezgimo aspektas, bet ir čia susiduriama su iššūkiais. ES požiūriu, svarbu užtikrinti, kad siekis apsaugoti ekonomiką ir vykdyti

---

⁶² Žr. 1 šaltinį.

⁶³ Žr. 53 šaltinį.

⁶⁴ Europos Komisija. (2024 m. gruodžio 6 d.). EU and Mercosur reach political agreement on groundbreaking partnership. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6244

⁶⁵ Bergmann, M. (2025 m. vasario 14 d.). The Transatlantic Alliance in the Age of Trump: The Coming Collisions. Prieiga per internetą: <https://www.csis.org/analysis/transatlantic-alliance-age-trump-coming-collisions>

pramonės politiką įtraukiant daugybę partnerių nesugriautų tarptautinių taisyklių ir institucijų sistemos, bet ją sustiprintų, leistų užpildyti joje esančius atotrūkius ir spragas.⁶⁶

Iš esmės visi trys aptarti **ES rizikos mažinimo koncepcijos komponentai pasitelkiami siekiant didesnės ES ekonominės diversifikacijos, o kartu ir saugumo tikslų. Sėkmė didinant strateginį Bendrijos savarankiškumą priklausys nuo gebėjimo suderinti skirtingus interesus ES viduje ir už jos ribų.** Europos Komisijos ekonominio saugumo vizijoje šalių tarpusavio priklausomybė išlieka svarbiu tarptautinių ekonominių santykių aspektu, o siekis „mažinti riziką“ realiai yra labiau rizikos švelninimo ar valdymo užduotis. Šiame kontekste reikėtų įvertinti, koku mastu šalių tarpusavio priklausomybė vis dar veikia kaip atgrasymo nuo ekonominės prievartos priemonė. Vertinant ES priklausomybę, pažeidžiamumą ir rizikas reikėtų atsižvelgti ir į Europos stiprybes, taip pat įvertinti sritis, kuriose Bendrijos ryšiai su Kinija ar kitomis pasaulio šalimis neturi alternatyvų.⁶⁷

Apibendrinant galima teigti, kad ES rizikos mažinimo strategija yra labiau „gynybinio“ pobūdžio, o ne „puolamoji“. Kaip ir ankstesniosios ES ir Kinijos strateginių santykių perspektyvos atveju, rizikos mažinimo koncepcijos priemonėmis daugiausia tik reaguojama į Pekino sukeltas problemas ir iššūkius. **Nors ir einama ekonominio saugumo didinimo keliu, neturint aiškios ilgalaikės strategijos kyla didelis pavojus, kad taikomos priemonės nebus nuoseklios, sinergiškos ir efektyvios.** Pagrindinis ES iššūkis – atsižvelgiant į esamus interesus bei galimybes išlaikyti pusiausvyrą tarp pavojaus padaryti nepakankamai ir persistengti – įžengti į protekcionizmo zoną ir sukėti grėsmę pasaulinei ekonomikai.

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

2019 m. pristatyta ES ir Kinijos strateginė perspektyva žymėjo naują, žymiai ryžtingesnę ES politikos kursą. Dauguma ES valstybių priėmė trinarę Kinijos kaip „partnerės“, „konkurentės“ ir „sisteminės varžovės“ koncepciją. Šis dokumentas buvo vienas reikšmingesnių bandymų ES politiką unifikuoti, suformuoti vieningesnį, labiau koordinuotą politikos frontą. Imtasi įgyvendinti konkrečias priemones, kurios turėjo sumažinti iš Kinijos kylančias rizikas. **Nors komunikate pasiūlyta 10 santykių su Kinija plėtojimo veiksnių, dokumento strategija laikyti negalima, nes jame neformuluojama jokia ilgalaikė vizija, taip pat nenurodyti žingsniai ilgalaikiams tikslams pasiekti. Nustatytos konkrečios priemonės yra daugiausia gynybinio pobūdžio.**

Europos žaliojo kurso politika ir siekis transformuoti Bendrijos pramonę vadovaujantis aplinkosaugos principais nulėmė, kad ekonominė, kartu ir technologinė ES priklausomybė nuo Kinijos tik dar labiau išaugo. Kinai, turėdami pasaulinį retųjų žemės metalų gavybos ir perdirbimo monopolį, produkcijos gamybos pranašumą ir naudodami privačių įmonių subsidijavimo valstybės

⁶⁶ Žr. 1 šaltinį.

⁶⁷ Ten pat.

lėšomis schemas, ėmė dominuoti strateginėse „žaliosios“ pramonės srityse, nuo kurių priklauso ambicingų Europos žaliojo kurso tikslų įgyvendinimas.

2023 metų pavasarį Europos Komisijos pirmininkės pristatyta ES rizikos mažinimo koncepcija susideda iš trijų komponentų: (1) ekonomikos apsaugos, (2) konkurencingumo skatinimo, (3) partnerysčių plėtojimo. Rizikų mažinimo strategija pasiūlyta kaip alternatyva raginimams eiti atsiesijimo keliu ir turėtų būti vertinama kaip rizikos švelninimas arba valdymas, o ne kaip visuotinis ekonominių santykių pertvarkymas siekiant eliminuoti bet kokią riziką. **Todėl rizikos mažinimo politika yra susijusi su ES ekonominių ryšių diversifikavimu ir strateginio savarankiškumo didinimu, siekiant stiprinti Bendrijos gebėjimus ir galimybes veikti kaip geopolitiniam vienetui.**

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Nors dauguma suinteresuotų šalių sėkmingai adaptavo 2019 m. ES ir Kinijos strateginėje perspektyvoje pateiktas santykių su Kinija, kaip su „partnere, ekonomine konkurente ir sisteminė varžove“, plėtojimo nuostatas, vis dėlto, esama tam tikrų komunikacijos problemų, kurias galima ir reikia spręsti. Pirmiausia Bendrijoje turėtų būti aiškiai suprantama, kad minėti trys koncepcijos dėmenys tiesiog apibūdina ES ir Kinijos santykių situaciją, tačiau pats dokumentas nėra strategija, nes jame nenustatomi jokie ES tikslai, principai ar veiksmai Kinijos atžvilgiu. Kai kurie trinarės koncepcijos aspektai buvo neteisingai suprasti, ypač už ES ribų. Pvz., „sisteminė varžovė“ dėmenį kinai kritikavo manydami, kad jų šalis juo apibūdinama kaip priešė. **Briuselis turėtų aiškiau komunikuoti, ką reiškia formuluotė „sisteminė varžovė“, kad būtų išvengta klaidingo suvokimo, esą ES yra nusiteikusi prieš Kiniją arba siekia pakenkti jos vystymuisi ir pažangai.**
- Rizikos mažinimo koncepcijos ir strateginių tikslų, susijusių su Kinija bei platesne ekonominio saugumo sistema, kontekste ES turėtų siekti didesnės valstybių narių sanglaudos. **Esant supratimo apie bendrus siekius trūkumui ir veiksmų konvergencijos stygiui, ES rizikuoja sukurti didelį, komplikotą konkretaus tikslo neturintį priemonių rinkinį.**
- ES gerovė vis dar priklauso nuo pasaulinės ekonominės integracijos, todėl Bendrijai reikėtų vengti protekcionizmo ir ekonominio nacionalizmo bei stengtis stabdyti tokias tendencijas. **ES institucijos, taip pat ir valstybės narės turi užtikrinti, kad plati ekonominio saugumo logika galiausiai nevirstų protekcionistine ekonomine darbotvarke.** Prekybos apsaugos priemonėmis siekiama užtikrinti abipusiškumą, skatinti vienodas sąlygas ir palaikyti taisyklėmis grindžiamą pasaulinės prekybos sistemą.
- Atskiroms ES valstybėms narėms sudėtinga savarankiškai susimąžinti rizikas ir užsitikrinti ekonominį saugumą, todėl būtinas intensyvesnis bendradarbiavimas su partneriais siekiant didesnės pažangos ir efektyvumo. Tiek Bendrija, tiek atskiros jos šalys turėtų plėtoti ir tobulinti partnerystes, ypač su

Pietų Amerikos bei Pietryčių Azijos šalimis. Tvarių partnerysčių mezgimas turėtų būti neatsiejama platesnės ES tarptautinės darbotvarkės ir užsienio politikos strateginės vizijos dalis.

- Atsižvelgiant į rizikos mažinimo ir ekonominio saugumo strategiją, ES narėms derėtų atsargiai ir tikslingai vykdyti švietimo ir mokslinių tyrimų mainus bei bendradarbiavimą. Toks bendradarbiavimas su privačiais ir viešaisiais asmenimis bei subjektais iš Kinijos gali būti ir naudingas, ir rizikingas, todėl kiekvieną konkretų atvejį reikėtų vertinti atskirai. Šioje srityje svarbu vengti plačios aprėpties apibendrinimų ir apribojimų, kurie galėtų pakenkti Bendrijos interesams ir gerovei.
- Atsižvelgdama į įvairias būdais skirtingose srityse pasireiškiantį Kinijos politinį kišimąsi, ES turėtų kurti ir nuolat atnaujinti išsamią metodiką, kaip apsisaugoti nuo minėtos valstybės kibernetinių ir hibridinių atakų, dezinformacijos kampanijų ir kitokių įtakos operacijų, taip pat, kaip reaguoti į tokius piktybiškus veiksmus. Valstybėms narėms, ypač turinčioms mažiau galimybių susidoroti su tokiais iššūkiais savarankiškai, turėtų būti suteiktas platesnis atitinkamų priemonių arsenalas ir parama. Apskritai bendras koordinuotas požiūris yra veiksmingesnis nei pavienės reakcijos arba jų nebuvimas.